INGLIZ TILINI O‘QITISHDA MULTIMODAL STRATEGIYALAR VA ULARNING TA’SIRI

Samatova Asida
Samarqand Davlat Chet tillar Instituti talabasi

Annotatsiya: Mazkur ilmiy maqolada ingliz tilini o‘qitishda multimodal strategiyalarning nazariy asoslari, amaliy qo‘llanilishi va ta’lim samaradorligiga ta’siri kompleks ravishda tahlil qilinadi. Zamonaviy ta’lim tizimida talabalarning bilim olish jarayoni faqat verbal axborot bilan cheklanib qolmay, balki vizual, audial va kinestetik vositalar orqali amalga oshirilishi zarurligi ta’kidlanadi. Tadqiqot davomida multimodal yondashuvlarning talabalarning til kompetensiyasini rivojlantirishdagi o‘rni hamda ularning o‘quv motivatsiyasiga ta’siri aniqlangan. Kvantitativ va sifat tahlili metodlari asosida o‘tkazilgan tajribalar natijasida multimodal strategiyalarni qo‘llagan guruhlarda o‘zlashtirish darajasi sezilarli darajada yuqori ekanligi isbotlandi. Shuningdek, maqolada innovatsion pedagogik texnologiyalar, xususan raqamli platformalar va interaktiv vositalarning multimodal o‘qitishdagi roli yoritilgan. Tadqiqot natijalari ingliz tilini o‘qitish metodikasini takomillashtirishda muhim ahamiyat kasb etadi hamda kelgusida olib boriladigan ilmiy izlanishlar uchun metodologik asos bo‘lib xizmat qiladi.

Kalit so‘zlar: multimodal strategiyalar, ingliz tili o‘qitish, til kompetensiyasi, kognitiv jarayonlar, vizual o‘qitish, audial o‘rganish, kinestetik yondashuv, motivatsiya, innovatsion ta’lim, raqamli texnologiyalar, interaktiv metodlar, til o‘rganish samaradorligi, pedagogik yondashuv

Kirish

Bugungi globallashuv sharoitida ingliz tilini samarali o‘qitish masalasi ta’lim tizimining ustuvor yo‘nalishlaridan biri hisoblanadi. An’anaviy o‘qitish metodlari ko‘pincha faqat verbal axborotga asoslanib, talabalarning individual o‘rganish uslublarini to‘liq qamrab ololmaydi. Shu bois zamonaviy pedagogikada multimodal strategiyalar, ya’ni turli sezgi kanallari orqali bilim berish yondashuvi dolzarb ahamiyat kasb etmoqda.

Multimodal o‘qitish nazariyasi bo‘yicha dastlabki ilmiy qarashlar Gunther Kress va Theo van Leeuwen tomonidan ilgari surilgan bo‘lib, ular kommunikatsiya jarayonida turli semiotik tizimlarning o‘zaro uyg‘unligini asoslab bergan. Shuningdek, Richard Mayer ning multimedia o‘rganish nazariyasi multimodal yondashuvlarning samaradorligini ilmiy jihatdan isbotlaydi.

Mazkur mavzu bo‘yicha olib borilgan tadqiqotlar multimodal strategiyalarning talabalarning til kompetensiyasini rivojlantirishda muhim omil ekanligini ko‘rsatadi. Biroq, ushbu yondashuvlarning amaliy ta’siri va samaradorligini kompleks ravishda o‘rganish zarurati saqlanib qolmoqda.

Ushbu tadqiqotning asosiy maqsadi ingliz tilini o‘qitishda multimodal strategiyalarning ta’sirini aniqlash, ularning talabalarning o‘zlashtirish darajasi va motivatsiyasiga qanday ta’sir qilishini ilmiy asosda tahlil qilishdan iborat.

Metod va usullar

Mazkur tadqiqot aralash metodologiya (mixed-methods) asosida olib borildi, bunda kvantitativ va sifat tahlili usullari uyg‘unlashtirildi. Tadqiqot obyekti sifatida oliy ta’lim muassasasida tahsil olayotgan 60 nafar talaba tanlab olindi va ular tasodifiy ravishda ikki guruhga ajratildi: nazorat guruhi (an’anaviy metod asosida o‘qitilgan) va tajriba guruhi (multimodal strategiyalar asosida o‘qitilgan).

Kvantitativ ma’lumotlar test natijalari orqali yig‘ildi. Har ikki guruh uchun semestr boshida va oxirida diagnostik testlar o‘tkazildi. Ushbu testlar talabalarning grammatika, leksika va nutq kompetensiyalarini baholashga qaratildi. Natijalar statistik tahlil usullari, jumladan foiz ko‘rsatkichlari va o‘rtacha qiymatlar orqali qayta ishlangan.

Sifat tahlili esa kuzatuv, intervyu va so‘rovnomalar orqali amalga oshirildi. Talabalarning dars jarayonidagi faolligi, ishtiroki va motivatsiya darajasi kuzatildi. Intervyular orqali esa ularning multimodal strategiyalar haqidagi fikrlari o‘rganildi.

Tajriba guruhida quyidagi multimodal strategiyalar qo‘llanildi: vizual materiallar (diagrammalar, videolar), audial vositalar (audio yozuvlar, podkastlar), kinestetik faoliyatlar (rolli o‘yinlar, interaktiv mashqlar). Shuningdek, raqamli platformalar va interaktiv taqdimot vositalaridan foydalanildi.

Ma’lumotlarni tahlil qilishda deskriptiv statistika va kontent-tahlil metodlari qo‘llanildi. Tadqiqotning ishonchliligini ta’minlash uchun triangulyatsiya usuli qo‘llanildi, ya’ni bir nechta ma’lumot manbalari va metodlar orqali natijalar tekshirildi.

Mazkur metodologiya multimodal strategiyalarning ta’sirini har tomonlama o‘rganish va ilmiy asoslangan xulosalar chiqarish imkonini berdi.

Natija va muhokama

Tadqiqot natijalari multimodal strategiyalarning ingliz tilini o‘rganish samaradorligiga sezilarli ijobiy ta’sir ko‘rsatganini namoyon etdi. Kvantitativ tahlil natijalariga ko‘ra, tajriba guruhida o‘rtacha o‘zlashtirish darajasi 82% ni tashkil etgan bo‘lsa, nazorat guruhida bu ko‘rsatkich 68% ni tashkil etdi.

Jadval 1. Talabalarning o‘zlashtirish darajasi (%)

Guruh	**Boshlang‘ich test**	**Yakuniy test**
Nazorat guruhi	65%	68%
Tajriba guruhi	66%	82%

Ushbu natijalar multimodal strategiyalarning samaradorligini tasdiqlaydi.

Sifat tahlili natijalari ham multimodal yondashuvlarning afzalliklarini ko‘rsatdi. Talabalar vizual va audial materiallar yordamida mavzularni tezroq tushunganliklarini ta’kidladilar. Ayniqsa, rolli o‘yinlar va interaktiv mashg‘ulotlar ularning nutq faoliyatini rivojlantirishda muhim rol o‘ynagan.

Intervyu natijalariga ko‘ra, talabalarning 87% multimodal darslarni an’anaviy darslarga nisbatan qiziqarliroq deb baholagan. Bu esa motivatsiya darajasining oshganini ko‘rsatadi. Richard Mayer nazariyasiga ko‘ra, inson miyasi axborotni vizual va verbal kanallar orqali parallel qayta ishlaydi. Ushbu tadqiqot natijalari ham aynan shu nazariyani amalda tasdiqladi.

Biroq, tadqiqot davomida ayrim muammolar ham kuzatildi. Masalan, texnik vositalarning yetishmasligi va o‘qituvchilarning multimodal strategiyalarni to‘liq qo‘llay olmasligi jarayon samaradorligiga ta’sir ko‘rsatdi. Umuman olganda, multimodal strategiyalar ingliz tilini o‘qitishda samarali vosita sifatida namoyon bo‘ldi va talabalarning bilim darajasi hamda motivatsiyasini oshirishda muhim rol o‘ynadi.

Xulosa

Mazkur tadqiqot natijalari ingliz tilini o‘qitishda multimodal strategiyalarning samaradorligini ilmiy jihatdan asoslab berdi. Tadqiqot davomida multimodal yondashuvlar talabalarning til kompetensiyasini rivojlantirish, ularning o‘quv motivatsiyasini oshirish va

bilimlarni chuqurroq o‘zlashtirishga yordam berishi aniqlandi. Kvantitativ va sifat tahlillari natijalari ushbu strategiyalarning an’anaviy metodlarga nisbatan ustunligini ko‘rsatdi. Ayniqsa, vizual, audial va kinestetik vositalarning uyg‘un qo‘llanilishi o‘quv jarayonining samaradorligini oshirdi.

Kelgusida multimodal strategiyalarni yanada takomillashtirish, o‘qituvchilarni maxsus tayyorlash va zamonaviy texnologiyalar bilan ta’minlash zarur. Shuningdek, turli yosh guruhlari va ta’lim bosqichlarida multimodal yondashuvlarning ta’sirini o‘rganish istiqbolli yo‘nalishlardan biri hisoblanadi. Mazkur tadqiqot natijalari ingliz tilini o‘qitish metodikasini rivojlantirishga xizmat qiladi va ilmiy hamda amaliy jihatdan muhim ahamiyat kasb etadi.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. Kress G. Multimodality: A Social Semiotic Approach to Contemporary Communication. – London: Routledge, 2010. – 212 p.
2. Mayer R. Multimedia Learning. – Cambridge: Cambridge University Press, 2009. – 304 p.
3. Harmer J. How to Teach English. – London: Longman, 2007. – 288 p.
4. Richards J., Rodgers T. Approaches and Methods in Language Teaching. – Cambridge: CUP, 2014. – 410 p.
5. Krashen S. Principles and Practice in Second Language Acquisition. – Oxford: Pergamon, 1982. – 202 p.
6. Sweller J. Cognitive Load Theory. – New York: Springer, 2011. – 274 p.